

stran, druga na desno in tako nadalje. Sovražnik je nas pozdravil z divjim ognjem. Šrapnel za šrapnelom, granata za granato nas pozdravlja. Pokalo je tako, da se kar zemlja trese. Ali samo pokanja se pa naši hrabri fantje ne ustrašijo, samo da sovražna krogla cilja ne zadene. Predi in zadi za nami trči kamenje na sto metrov visoko. Pogum in korajžo mora človek imeti v takih urah, ki pa je našim fantom tudi ne manjka. Sovražna artilerija strelja veliko, a malo zadene. Vsak mož, ki ga tukaj zadene, velja Italijanu najmanj 10.000 kron. To se pa pravi: za 10.000 kron streliva porabi, popred kot en naš mož pade.

Kakor zmiraj, tako nas hočejo tudi sedaj tu in tam preslepiti. Na primer: Nekega dne pridejo tu k nam trije Italijani Rudečega križa, ali z nosilnicami in zastavo z rdečim križem v roki v znamenje, da hočejo svoje mrtve in ranjene proč spraviti, ker prejšnji večer je bil hud boj. Ta zastava je pomenila, da naši fantje ne smejo streljati, kar tudi niso. Ko se Italijani potem odpravijo, začne naenkrat pokati strojna puška, ki so jo skrivoma z nosilnicami prinesli pred naše jame. Sedaj ne pridejo več, ker so dobili svoje plačilo. Imel sem tudi priložnost govoriti z nekim ranjenim Italijanom. Na vprašanje, kje je bil ranjen, mi odgovori: „V nogi in roko. Dobili smo povelje, naskočiti avstrijske strelske järke. Ker pa nismo hoteli iti naprej, streljala je lastna artilerija od zadi v nas.“

Vidi se, da italijanska infanterija nima korajže. Iz tega se jasno spozna, da je še sovražnik danes po osemtedenskem boju na tistem mestu, kjer je bil od začetka vojske, in je tudi upati, da ne bo dalje prišel.

Naši fantje so vsi pri najboljši volji. Mi si zapojemo tu in tam kako pesmico iz domačega kraja. Vreme je sedaj ugodno in lepo. Jaz in moj prijatelj Ambrož se spraviva v najino votlino, ki ni nič kaj posebnega, vendar prav ugodno narejena in proti šrapnelom zavarovana, če ravno v zemlji. Tukaj napraviva večasih s kartami kako igro. Tako mine dan za dnevom. Pozdravljamo vse bralce „Slovenskega Gospodarja“! Alojz Weiss, doma iz Krčevine pri Mariboru, in Franc Ambrož, kmet iz Rošpaha.

Italijanom avstrijski svinec ne diši.

Valentin Debelak, vojak na južnem bojišču, kmečki sin iz St. Jurija ob Taboru in ob enem trgovski pomočnik, ki je posebno na slovensko-nemški meji pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu deloval in veliko pripomogel, da se je tam izobraževalno društvo ustanovilo, piše dne 13. julija č. g. Ferd. Žganku, kaplanu v Dobju pri Planini naslednje pismo:

Predragi! Gotovo Te bo zanimalo, če Ti nekoliko obširneje popišem svoje doživljanje. Ko smo se podali na jug Italijane klesiti, je bila naša prva dolžnost, si napraviti strelne järke in skrivališča. Slišal sem bil nekde o katakombah; ob tej priložnosti sem se spomnil na nje, ko smo po dnevu čepeli kot jazbeci, po noči smo se razleteli kakor netopirji. Aeroplani (zrakoplovi) so nas hodili tudi zmiraj obiskovat. Pa poslali smo jim nekaj svinca in že so napravili „Kehrt eueh!“ To življenje ni trajalo dolgo; dobili smo povelje in odrinili smo morali drugam. Ko smo ležali eden dan v nekem mizem gozdu, smo po noči ob dežju odrinili v naše nove postojanke.

Ko prispemo na vrh hriba, so nas vsled močnega bliskanja Italijani opazili, na kar se je vsula toča krogel na nas; mi smo se seveda hitro vrgli na tla v mokro travo, kljub temu, da nam ni ravno dobro prijalo to izvanredno Kneippovo zdravljenje. Po hudem naporu smo vendar srečno došli v naše postojanke. Ker ni celo noč prenehalo nič deževati, je seveda pridno teklo na nas. Drugi dan zgodaj zjutraj so nam polentarji poslali par šrapnelov in granat v pozdrav. Par dni potem je bilo skoro popolnoma mirno. Dne 23. junija so začeli ti zlodjevi „kacimoharji“ s silovitimi topovskim streljanjem, katero je trpelo celih 17 ur; naš hrib je bil ves v ognju. Granate in šrapneli so leteli kakor toča. To je bilo tuljenje in žvižganje, da je pretresalo kosti in mozeg.

Naš hrib se je tresel kakor ob potresu. Čez 10.000 šrapnelov in granat je priletelo ta dan na našo stran. Sreča je bila ta, da so Italijani previsoko ali prenizko streljali. Izgube smo imeli neznatne.

Ko sem gledal in poslušal to italijansko bakljado, sem si mislil: „Ta le gramoz, katerega so danes Italijani napravili z granatami, bi zelo prav prišel za naše ceste na Štajerskem, na katerih istega tolikokrat primanjkuje.“ Ne smem si pa misliti, da je naša artilerija molčala, nasprotno, ona je prav pridno pošiljala s sigurnostjo železo Italijanom, da so morali prav hitro menjati svoje postojanke. Naša artilerija, kakor sem videl, izvrstno strelja. Pa tudi streljanje naših motornih baterij dela velike preglavice Italijanom, ki ne morejo tega nič kaj dobro prebaviti, ker jim napravljajo prevelike luknje. Italijanska infanterija je za nič. Poskušali so nas prekrat napasti, pa svince naših pušk jim ne ugaja, naša artilerija jim pošlje nekaj urnega železa in hitro napravijo „laufsrut“. Enkrat je pribežalo nekaj Italijanov pred naše postojanke, očitno, da bi jih mi ujeli. Mi smo si pa mislili: „čema vas rediti?“, in spetili smo jih nazaj. Nekoč smo bili kakih 30 korakov oddaljeni od Italijanov. Ker so bili oni spodaj, smo valili kamenje na nje.

Zdaj vidi polentar, da se pretaka pri Avstrijskih ista kri po žilah, kakor l. 1866, in da si bo razbil glavo ob dvoglavem avstrijskem orlu.

Pa tudi v duhovnem življenju se je marsikaj spremenilo. Vsa brezbožnost je minula. Častniki kakor moštvo no-

si neustrašeno svetinje in križce okoli vratu. Ono grozno preklinjanje je minulo in vsak rad sklepa roke in prosi božje pomoči in varstva. Da, kdor moliti in Boga ne pozna, naj se na vojsko poda. Tu sem naj se pridejo oni prosvitljenci in svobodomisleci učiti, tu se jim bi odprle oči in bi drugače govorili in pisali, kakor so delali dosedaj. Da bi našle te skromne vrstice odmev tudi v vstah svojih rojakov, bi bila moja srčna želja. Pozdravljen!

Lahe so potegnili.

Ferdinand Koren, rudar iz Idrije, piše dne 50. junija iz K... na Primorskem:

Danes smo napravili imeniten špas s polentarji. Na neko osamljeno pečino smo po noči privezali ob koncu ročnega vozička prazen, neraben soč (v obliki topa). Zraven smo pristavili za stražo slamnatega vojak v stari avstrijski uniformi. Po vrvi pa smo „baterijo“ zvezali z varnim zavetiščem, da smo lahko vso stvar nekoliko pregibali. Zjutraj so Lahi naš kanon kmalu opazili, dasi ga nismo izpostavili čisto na videk, ampak za kamenje, ki naj bi služilo za kritje. Takoj so jeli sprožiti topove na slamnato stražo, ki se je semintje majala. To je trajalo dober četrt ure. Ko so nazadnje izpodbili skalo in top, je šlo vse v dolino.

Rusi oboroženi z lesenimi hlodi.

Franc Hrastnik piše dne 11. junija svojim domačim v St. Lovrencu nad Mariborom:

Ljubi mi stariši! Nekoliko Vam popišem svoje bivanje v bojnem karpatskem gorovju. Sedaj sem v bolnišnici vsled ozeblin nog. Sedaj se mi je začelo na desni nogi gnojiti. Svojo operacijo sem hvala Bogu že prestal.

Dne 21. marca, v razburjeni noči, ko je razsajal strašno mrzel, snežen vihar, smo dospeli po težavnem sneženem potu, ki ga bom pomnil vse svoje živne dni, v to le bojno, Karpate imenovano gorovje. Ves zmučen sem mislil, da bomo tam gori našli kakšne barake, kamor bom malo položil svojo trudno in težko glavo. A našli smo le par iz hojevih vej sestavljenih brlogov, ki se niso veliko ustavljali groznemu viharju, pa še ti nam nekaterim niso služili za takratni odmor, kajti nemudoma nas je šlo nekaj takoj na patruljo. Vlačili smo se med 2–3 metre debelimi sneženimi nasipi. Obлека mi je postala kot lesena, obraz mi je krila ledena skorja, zdelo se mi je, kot bi mi rezal meso raz njega. Pomilovanja vredni vojaki, ki so se pred nami mesca januarja in februarja tu gori na tem sneženem gorovju že tako hrabro borili z Rusi. Dne 25. marca sem se kot črnovojnik udeležil prvič ljutega boja. Rusi so pridri od obeh strani od spredi in od zadi, ker je bila naša bojna črta na desni strani predrti. Bilo jih je kot listja in trave, da je vse zamrgolelo po vrhu, pritulili so kot znoreli. Imeli so dve vrsti orožja, eni puške, drugi pa lesene kole ali hlode. Kaj ne, čudna prikazen na modernem bojišču! Dali smo se s krogliami in na bajonet, da so kar cvilile svinčence mimo mojih ušes, a moja glava je še ostala cela, gotovo ker je na kapi bila pripeta podobica naše ljube Brezmadežne. Zaman je bila naša korajža, vsled velike ruske premoči smo se morali naglo umakniti, a sovražnik nam je hitro sledil in nas še trikrat med potjo obstreljeval. Žalibog, izgubil sem tam gori zvestega prijatelja Albina Kraner, kmečkega sina iz naše župnije. Bil je res blaga in poštena duša. Poizvedel sem le toliko o njem, ker sva se bila v temni noči razgubila, da je bil ranjen in je gotovo prišel v ujetništvo. Bog daj, da se vrne zopet zdrav. To je bil zame prvi spopad z Rusi in sem si ga tudi najbolj zapomnil, kajti navijati sem jo moral čudno, da me ni dosegla ruska golazen. Od tedaj naprej sem bil tolkkrat v ognju, da ne vem gotovega števila povedati. Prepričan sem, da me ščiti moja mamka Marija, pod koje varstvo sem se pred odhodom na bojišče popolnoma izročil. Velikonočni prazniki so bili pač tudi dokaj živahni. Vse tri dni nas je obstreljevala ruska artilerija. Na Velikonočni ponedeljek mi je ruska granata z zemljo pomešala mojo juho, ki sem si jo sam pripravil, ali meni se ni nič hudega zgodilo.

Kako smo z Rusi zamenjali bojno srečo in so jo oni navijali pošteno pred nami, kako se nam godi sedaj tu v Galiciji, pa prihodnjik, kadar bom zopet imel priložnost. Komaj sem končal to pismo, zapuščam zopet našo bolnišnico in se vračam ob palici nazaj na bojno črto. Na svidenje!

Slovenci ne pobegnejo.

Domobranec Franc Grabner, doma iz Maribora, piše svojemu prijatelju Francu Krajncu na Meljskem vrhu:

Zivo se spominjam 28. junija lanskega leta, čegar obletnico obhajamo v tako žalostnem položaju. Res je, da smo vsi slutili, da bo sledilo vsled hudega zločina, ki je zahteval kot žrtev našega prestolonaslednika, še mnogo, a da se bo toliko krvi prelilo, ni nihče sanjal. Danes, dne 28. junija, se je služila sv. maša za vse padle vojake, ki so se borili in žrtvovali svoje mlado življenje za domovino in cesarja. Bili smo vsi do srca ginjeni, ko nam je gospod vojni kurat Jožef Pintar o sedanjem žalostnem stanju go-

voril. Nato pravi: Naj se vsak pri sv. maši spominja svojih padlih tovarišev in naj moli zanje, katere sedaj krije črna gališka zemlja! Da rečem: Spominjal sem se jih, kajti skoraj sem edini pri našem polku, ki sem še pri polnem zdravju. Skoraj bo minulo leto, kar sem tukaj na bojišču. Oh, kako srčno si želim še enkrat videti milo slovensko domovino. O, kako srečen, da, presrečen bo tisti dan, ko bodo stopile moje noge na slovensko zemljo.

Naznanim Ti tudi, da smo Rusom zadnjič dali „fejst“ po piskrih. Hoteli so nas dne 20. junija ujeti, a naše strojne puške so jim prepevale našo cesarsko himno, ki jih je tako iznenadila, da so nam kar pete pokazali.

Čeravno so žalostni časi, pa vendar mi slovenski fantje ne izgubimo korajže in si večkrat zapojemo kakšno slovensko pesem, največkrat pa to: „Le naj ropoče in bobni, iz tisoč topov naj gromi, naj krogel križem švigajo, Slovenci ne pobegnemo!“ — Te pozdravlja Tvoj prijatelj Franc Grabner.

Slovenskim fantom ne upade pogum.

Josip Munda, doma iz ormoškega okraja, nam piše iz izhodne Galicije:

Hudi bitki dne 8. junija je sledila druga nič manj srdita dne 12. junija. Sovražnik se je daleč umaknil in zasedel višine ob Dnjestr. Na večer dne 8. junija smo se mu približali tako blizu, da so nas dosegle njegove svinčence. V jutro dne 12. junija je bilo krasno; na vse zgodaj so nas pozdravljali škrlatni s svojimi petjem, Rusi pa s krogliami iz svojih žičnini ograjami dobro zavarovanih topov. Okoli 5. ure da naš priključeni stotnik povelje, naj se pripravimo za „Naprej!“ Predstavljali smo si v duhu ta dan, v katerem bo treba spet marsikaj prestati, pa slovenskim fantom ne upade pogum. Na mladih obratih se je bralo navdušenje in čakali smo še samo povelja, da jo udarimo proti sovražniku. Med silnim streljanjem se zasliši naenkrat povelje „Naprej!“ Kakor razdrateni levi poskačejo naši junaki iz svojih za silo izkopanih jam. V tem oziru zaslužita v prvi vrsti pohvalo naša vrta četovodji Ivan Jelenko, doma iz Oplotnice in Jakob Baš iz Braslovč. Prvi je prejel še prej dve hrabrostni svetinji, drugi pa je bil odlikovan sedaj.

Navzlic hudemu ruskemu streljanju smo drveli vedno dalje in dalje, tako daleč, da smo bili oddaljeni od sovražnika še samo 800 korakov. Pri tem je prišlo naše desno krilo v nevarnost obkoljenja. Že smo si predstavljali v duhu obkoljenje v Sibiriji, kar nam prihiti na pomoč ... lovski bataljon, ki je naše desno krilo podaljšal in tako prekrizal Rusom njihove načrte. Mi, dobro vedoč, da sovražnika ne bo tako lahko pregnati iz njegovih dobro utrjenih postojank, se zakopljemo. Tukaj se zopet zreali junaška vstrajnost naših slovenskih korenjakov, ki so morali prestati celi dan v silnem ognju ruskih krogel in vrh tega še prenašati silno vročino in grozno žejo, ker vode nismo mogli dobiti.

Postojanke ob Dnjestr, ki smo jih zavzeli, držimo sedaj trdno v naših rokah. Večkrat so sicer že Rusi poskušali predreti našo bojno črto, pa vselej so se morali s krvavimi glavami vrniti. Vsem mojim dragim domačim, prijateljem in znancem iskrene pozdrave!

Naj skala poka, dob se lomi, Slovenci zvestobe ne prodamo.

Predlopiničar Jožef Korpar, doma iz Oslušovec pri Veliki Nedelji, nam piše dne 22. julija s severnega bojišča:

Po dolgem času imam spet priliko, oglasiti se v Vašem cenjenem listu in nekoliko pojasniti, kaj vse mora človek v tej strašni vojni preživeti. Spočetka, lahko rečeno, je vsakega oblivala kurja polt, ko so se zaslišali topovi in prasketanje pušk. Oblački razpočenih šrapnelov so bili na gosto, kakor jata golobov, ki so se pa počasi večali in izginjali. Koliko mraza je že vsak prestal, koliko žeje in gladi! Sedaj se nam radi tega ni več treba pritoževati. Vse to in še veliko hujše reči pretrpi rad vsak za obrambo mile domovine. Veliko jih je, katere bodo stariši, žene ali otroci težko pogrešali, kateri so že žrtvovali tu svoje življenje. Sedaj so zbežali moškali čez veliko reko Dnjestr, po nekaterih krajih so naši že tudi na drugi strani. Tamkaj so se Rusi precej dobro zakopali. Po nekaterih krajih jim seveda to ne bo mnogo pomagalo, naše havbice jih bodo že izsule. Splošno imamo tu pri topništvu veliko premoč. Upamo, da bo do bežali marsikateri Rusi mimo svojih domov, ne da bi se zanje zmenili in še dalje. Ko Ruse premagamo, pa smo pripravljeni, maščevati se s sveto jezo nad odpadniki na jugu, da bo tako kmalu izpolnjena slovenska narodna pesem: „Skala poka, dob se lomi, zemlja vsa se trese, bratje složni, stojimo trdni, kakor zidi grada!“ — Pozdravi!

Kmetijstvo je prva podlaga vsaki državi.

M. V. iz St. Lovrenca na Dravskem polju piše z ruskega bojišča:

Dolgo časa že nisem imel priložnosti za pisanje, ker pregovor pravi: Kuž železo, dokler je vroče! In ker je Rus postal sedaj precej mehak, smo ga tudi tolkli, da se je čisto skrivil proti Rusiji nazaj. In